

INNOVATÍV TUDOMÁNY

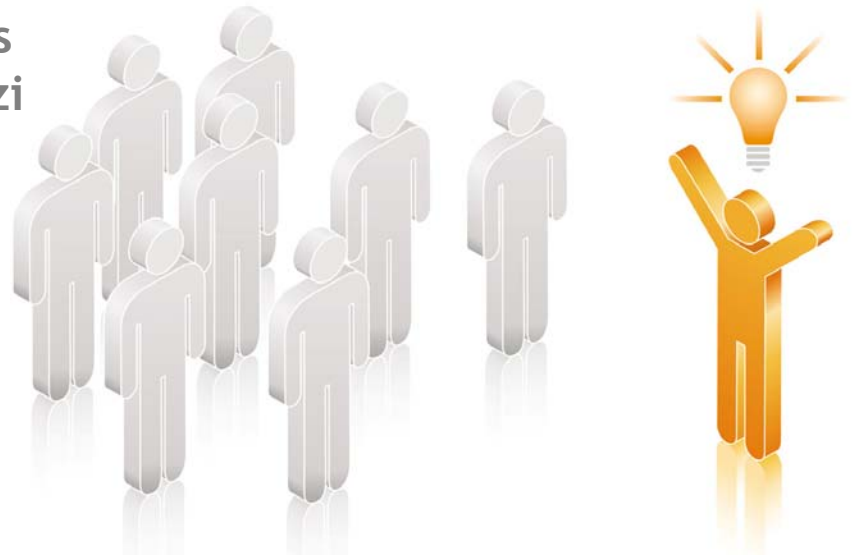
A Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács
tudományos tanácskozása nemzetközi
részvétellel

Színhely:

Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, I.
emeleti díszterem,
Szabadka, Strossmayer u. 11.

Időpont:

2009. december 12. (szombat)

**Benczik Vilmos: A médium és az üzenet - néhány gondolat
korunk kommunikációs technológiaváltásáról**

A MÉDIUM ÉS AZ ÜZENET

Gondolatok korunk kommunikációs technológiaváltásáról

Dr. Benczik Vilmos habilitált főiskolai tanár
ELTE TÓK
Szabadka, 2009. december 12.

**„THE MEDIUM IS
THE MESSAGE”**

**„A MÉDIUM MAGA
AZ ÜZENET”**

*Marshall McLuhan:
Understanding Media,
1964*

VÁZLAT

1. **Mi is az a médium?**
2. **És mi az üzenet?**
3. **A médiumok és az emberi gondolkodás.**
4. **Írás és könyvnyomtatás.**
5. **Korunk kommunikációs technológiaváltásai:**
  - **a hang forradalma**
  - **ikonikus/képi fordulat**

Mi is az a MÉDIUM?

A kommunikáció alapvető kelléke, amely tudattartalmakat juttat el az egyik emberi tudatból a másikba.

- **tömegközlési médiumok**
- **mozgóképek**
- **könyvnyomtatás**
- **írás**
- **nyelv**
- **az internet mint 'metamédium'**

ÉS MI AZ ÜZENET?

Az a tudattartalom, amelyet a médium közvetít a feladótól a címzetthez. Mivel **semleges médium nem létezik**, az üzenet a kommunikáció során az eredeti közlendő tudattartalomhoz képest mindig módosul kisebb-nagyobb mértékben.

A NYELV SEM SEMLEGES MÉDIUM!

- „A nyelv beszél. Az ember csak annyiban beszél, amennyiben megfelel a nyelvnek.” *(Heidegger)*
- „Amit a nyelv maga is kifejez, azt mi nem fejezhetjük ki a nyelv által.” *(Wittgenstein)*

A KOMMUNIKÁCIÓS TECHNOLÓGIÁK ÉS AZ EMBERI GONDOLKODÁS

Az ember által létrehozott médiumok és kommunikációs technológiák meghatározó módon visszahatnak az emberi tudatra, az ember gondolkodási architektúrájára. Ez a **visszahatás** a legutóbbi időig **rejtve maradt** az ember előtt.

AZ ÍRÁS

- **Mindmáig a legnagyobb hatású médium, azaz kommunikációs technológia.**
- **Legtökéletesebb formája a görögök által a Kr. e. 8. században létrehozott teljes ábécé, közkeletűbb nevén fonetikus írás.**

ÚJ KOMMUNIKÁCIÓS HELYZET

- **A szöveg létrehozására fordítható idő írásban tetszőlegesen nyúlik.**
- **Ugyanez a helyzet a szöveg olvasására fordítható idővel is.**
- **Ez a helyzet komplexebb, árnyaltabb szövegek létrehozását és befogadását teszi lehetővé.**

KÖNYVNYOMTATÁS

- **Kiterjeszti az írás hatókörét: mennyiségi és minőségi fordulatot eredményez.**
- **Egységes típusbetűivel lehetővé teszi a gyorsabb olvasást.**
- **Kikényszeríti az írásmód és a grafikai elrendezés egységesítését.**

AZ OLVASÁSI MÓD MEGVÁLTOZÁSA

- **Kezdetben az ember önmaga számára is hangosan olvas.**
- **A szóköz és a minuszkuła feltalálása (Kr. u. 8. század), majd pedig a nyomtatott könyv szaporítja a néma olvasás példáit.**
- **Csak a 18. század végére némul el az olvasás.**

A NÉMA OLVASÁS MENTÁLIS HATÁSA

- **A néma olvasás sebessége 4-5-szörösen múlja felül a hangos olvasását.**
- **Az írott szöveg eleve entropikusabb, jelentéstelibb a hangzó szövegnél.**
- **Az olvasás folyamatos mentális tréning.**

AZ ELVONT, ANALITIKUS GONDOLKODÁS AZ ÍRÁSBELISÉG TERMÉKE

- **Pl. a matematika fejlődése a 17. századtól vesz nagy lendületet, párhuzamosan az írásbeliség szélesebb körű elterjedésével.**
- **Az elmúlt fél évezred szédületes tudományos és technikai fejlődése szoros összefüggésben áll az írásbeliség elterjedésével és interiorizálódásával.**

A MÁSONDLAGOS SZÓBELISÉG AVAGY A HANG FORRADALMA

- **Az 1870-es évektől számítjuk:
felülkerekedés a hang térbeli és
időbeli korlátain.**
- **A nyelv szupraszegmentális
dimenziójának megragadása.**
- **Repedések az írásbeliség
bástyáján.**

A MÁSODLAGOS SZÓBELISÉG SZAKASZAI

- **Telefon, fonográf.**
- **Rádió: a nyelv próbatétele.**
- **Magnetofon.**
- **A hang digitalizálása, mp3.**
- **A másodlagos szóbeliség az írásbeliség intellektuális eredményeit felhasználó szóbeliség.**

IKONIKUS/KÉPI FORDULAT

- **A fényképezés feltalálásától számítjuk.**
- **Az ember alapvető érzékelési és gondolkodásmódjához igazodó médium.**
- **Nemcsak az írástól, hanem a nyelvtől is hódít el területeket.**

AZ IKONIKUS/KÉPI FORDULAT SZAKASZAI

- **Fekete-fehér állókép.**
- **Fekete-fehér mozgókép.**
- **Színes állókép.**
- **Színes mozgókép.**
- **Televízió.**
- **Képdigitalizálás (a képelőállítás költségei, a kép kezelhetősége, manipulálása). JPG**

A KÉPEK DIADALMENETE

- **Magyarországon „képprobbanás”
1988-tól**
- **Képmagnó, videokamera, digitális
fényképezőgép**
- **A számítógép és a televízió
összeolvadása; internet**

AZ ÍROTT KULTÚRA HANYATLÁSA

- **A nyomtatott sajtó példányszámcsökkenése**
- **A szórakozási célú könyvolvasás jelentős visszaszorulása**
- **A könyvkiadási teljesítmény csökkenése**
- **Általános helyesírási elbizonytalanodás**
- **A funkcionális analfabetizmus növekedése**

AZ IKONIKUS/KÉPI FORDULAT KÖVETKEZMÉNYEI

- **Nő a látványok szerepe (a verbális jeltartomány rovására)**
- **Ez nehezíti a pillanatnyi-efemer és lényegi jelenségek közti különbségtételt**
- **Gyengül az analitikus gondolkodás és az absztrakció szerepe**

AZ IKONIKUS/KÉPI FORDULAT KÖVETKEZMÉNYEI *(folytatás)*

- A mozgás érzetét sugárzó képek megnövekedett **ingerterhelést** jelentenek
- Ez osztottá, töredezetté teszi a figyelmet, az **elmélyedés helyett a felszínesség irányába terel**
- Oldódnak a valós és virtuális valóságok közötti határok; ez **megnehezíti a társadalomban való reális tájékozódást**

KOMMUNIKÁCIÓS STRATÉGIA SZÜKSÉGESSÉGE

- Amennyiben mindez igaz, akkor elengedhetetlen, hogy ösztársadalmi szinten létrehozott **tudatos kommunikációs stratégia** kialakításával próbáljuk fékezni az írásbeliség visszaszorulását, ezzel gondolkodási képességünket oltalmazva a fenyegető sorvadással és enyészettel szemben.